

Meertalige kinderen op school: Hoe kunnen professionals kinderen en ouders optimaal ondersteunen?

Veel professionals en ouders maken zich zorgen over de schoolcarrière van meertalige kinderen. Ze zijn bezorgd dat een meertalig kind meer moeilijkheden zal ervaren op school omwille van de talige achtergrond. Deze tekst focust op de ontwikkeling van meertalige kinderen en hoe we die optimaal kunnen ondersteunen.

Kleuters starten op school met verschillende talige vaardigheden en -achtergrond

De talige vaardigheden die kleuters op hun eerste schooldag meebrengen naar school verschillen sterk van kleuter tot kleuter. Dit staat los van de eventuele meertaligheid binnen het gezin. Alle kleuters zijn anders en voor de meeste kleuters zijn de typische woorden die op school vaak gebruikt worden 'nieuw'. Ook kinderen die in een meertalige gezinscontext opgroeien kunnen onderling erg van elkaar verschillen op het vlak van talige vaardigheden en achtergrond.

Als we kijken naar hoe jonge kinderen in Vlaanderen opgroeien, zouden we op het vlak van taal in het kerngezin grosso modo 4 groepen kunnen onderscheiden:

1. Je hebt kinderen die vanaf de geboorte enkel in een Nederlandstalige omgeving opgroeien
2. Er zijn kinderen die vanaf de geboorte naast het Nederlands tegelijk in één of meerdere andere talen worden opgevoed, Vb. Farsi en Nederlands (en Engels)
3. Je hebt ook kinderen die vanaf de geboorte gelijktijdig in meer dan één taal worden opgevoed, maar niet het Nederlands. Vb. Turks en Frans (en eventueel nog een andere taal)
4. En dan zijn er kinderen die vanaf de geboorte enkel in een andere taal dan het Nederlands worden opgevoed. Vb. Enkel Bulgaars

In de realiteit is deze categorisering niet zo strikt afgebakend: in elk gezin komen op één of andere manier verschillende talen binnen (via de media, familie, vrienden van de ouders, ...) maar het duidt wel hoe verschillend de talige achtergrond kan zijn van de kinderen die starten op school.

Bij kinderen die opgroeien in meerdere talen tegelijk kan de balans tussen de talen sterk variëren. Het ene kind hoort in zijn gezinscontext vooral Nederlands, terwijl het andere kind vooral één of meerdere andere talen hoort en minder Nederlands. Ook de context waarin kinderen talen leren varieert tussen kinderen: waar het ene kind vooral thuis met één of meerdere talen in contact komt, komt het andere kind zowel thuis, in de kinderopvang als bij grootouders in aanraking met verschillende talen. Dit impliceert dus dat er kinderen zijn die voor de start op school niet of nauwelijks met Nederlands in aanraking zijn gekomen.

Het is belangrijk dat professionals zich bewust zijn van de complexe meertalige realiteit en diversiteit die gezinnen binnen brengen op school.

Voorwaarden voor het leren van taal

In Vlaanderen gaan kinderen vanaf 2,5 jaar oud voor het eerst naar de kleuterschool. Op die jonge leeftijd is de taalontwikkeling nog volop aan de gang, ongeacht de talige context van het gezin. Voor kinderen die thuis nauwelijks of geen Nederlands hoorden, komt er met de overgang naar de kleuterschool een nieuwe taal bij. Dat vraagt een extra inspanning van de kleuter zelf en van de volwassenen in zijn/haar omgeving.

Voor het opbouwen van vaardigheid in eender welke taal zijn drie aspecten belangrijk. Het is noodzakelijk dat kinderen:

1. veel taal horen,
2. veel oefenmogelijkheden of spreekkansen krijgen en
3. feedback krijgen op hun taal.

Deze principes gelden voor alle kinderen, of ze nu opgroeien met één taal of met meerdere talen. Voor de ontwikkeling en het leren van elk van de talen zijn deze drie aspecten cruciaal.

Kinderen zijn van jongs af aan perfect in staat om meerdere talen tegelijkertijd te leren. Hoe vroeger de start, hoe vlotter dat zal verlopen, maar de drie aspecten blijven cruciaal. Omdat we meertaligheid als een rijkdom voor het kind beschouwen, dienen de verschillende talen gewaardeerd te worden. Kinderen die opgroeien met twee thuistalen, krijgen een deel van het taalaanbod en de feedback in de ene taal, en een deel in de andere taal. Dit hoeft niet te betekenen dat meertalige kinderen hun talen trager opbouwen, wel dat hun ouders en leerkrachten best wat extra zorg besteden aan het aanbieden van alle aspecten die nodig zijn om taal op te bouwen, voor elk van de talen die het kind leert.

Eentalige en meertalige kleuters

Meertalige kinderen doen het niet slechter dan hun eentalige klasgenootjes als hun woordenschat en grammaticale ontwikkeling over de verschillende talen als geheel bekeken wordt. Anderzijds begrijpt en gebruikt een eentalig Nederlandstalig kind waarschijnlijk meer woorden in het Nederlands dan een meertalig klasgenootje. Het meertalige klasgenootje bouwt immers verschillende talen tegelijk op en die talen zijn ook verbonden met elkaar.

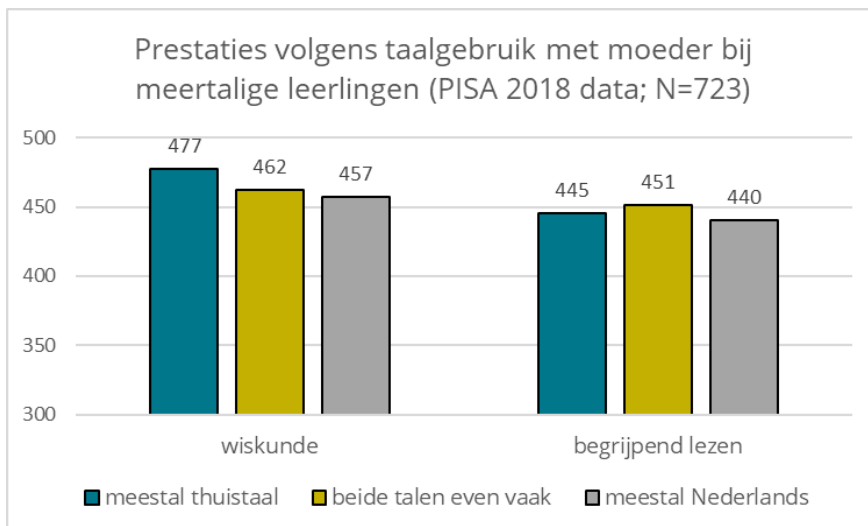
Het is belangrijk om aandacht te hebben voor de conceptuele taalkennis van kinderen. Meertalige kinderen kennen meestal evenveel concepten als hun eentalige leeftijdsgenootjes, maar gespreid over verschillende talen. Ze weten bijvoorbeeld wel dat schoenen dienen om aan de voeten te doen om te stappen, maar ze kunnen het concept 'schoenen aandoen' maar in één van hun talen verwoorden. Meertalige kinderen moeten labels voor die concepten leren in elk van hun talen. Professionals begeleiden dit leerproces best in alle rust en met vertrouwen.

Aandacht voor thuistalen

Daarom is de aandacht voor de thuistaal van het kind ook zo belangrijk. Niet alleen zorgt een goed ontwikkelde thuistaal voor een sterke conceptuele (talen)kennis, het vormt ook een goede basis om op verder te bouwen bij het aanleren van een nieuwe taal.

Dat blijkt ook uit wetenschappelijke analyses op de PISA-resultaten. Binnen de groep van meertalige kinderen, zien we dat kinderen die vaker de thuistaal spreken met hun moeder, betere leerprestaties neerzetten op de PISA toetsen dan meertalige kinderen die enkel Nederlands spreken met hun moeder. We vinden hier dus geen evidentie voor het idee dat kinderen die thuis geen Nederlands horen, slechter zouden scoren op school. Integendeel, meertalige kinderen die meestal een andere taal spreken met hun moeder, al dan niet gecombineerd met het Nederlands, lijken net in het voordeel tegenover kinderen uit

meertalige gezinnen die steeds Nederlands horen thuis (zie grafiek). Dit verschil kan verklaard worden doordat ouders die hun eigen moedertaal met hun kinderen spreken, in die taal een rijker taalaanbod kunnen geven dan ouders die niet zo sterk zijn in Nederlands maar toch Nederlands praten met hun kinderen.

Ouders spreken met hun kinderen best die taal waarin ze hun emoties goed kunnen uitdrukken, een rijke woordenschat hebben en complexe zinnen kunnen bouwen. We weten uit onderzoek dat meertalige kinderen die voor het eerst met Nederlands in aanraking komen op school, kunnen terugvallen op hun thuistaal om Nederlands te leren. Wanneer deze kinderen een goede conceptuele kennis hebben in de thuistaal of -talen, kunnen ze

vlotter schakelen naar het Nederlands. Een professional uit een consultatiebureau van Kind en Gezin gebruikte deze beeldspraak: "Het is zoals een huis bouwen: Je hebt eerst de funderingen nodig voor je er muren kunt opzetten. Om andere talen te leren spreken heb je een goede basis in één taal nodig." Onderzoek toont dat het taalaanbod van ouders in een taal die ze zelf niet zo goed beheersen, weinig impact heeft op de taalvaardigheid bij hun kinderen in die taal. Het heeft dus geen zin om ouders die zelf niet goed Nederlands kunnen, aan te moedigen om vaak Nederlands te praten met hun kind.

Bovendien bestaat bij meertalige kinderen het risico dat ze hun thuistaal of -talen dreigen te verliezen. Dit komt doordat meertalige kinderen, naarmate ze opgroeien, steeds minder aanbod, spreekkansen en feedback krijgen in die thuistalen, vanuit goedbedoelde aanmoedigen vanuit de omgeving om enkel Nederlands te gebruiken. Onderzoek laat zien dat vooral de thuistaal in meertalige gezinnen hierdoor het risico loopt om, over de generaties heen, verloren te gaan. Dat wordt door veel gezinnen als negatief ervaren omdat het vaak ook een verlies betekent van de band met familie, cultuur, ... Om dat taalverlies tegen te gaan, raden onderzoekers aan om thuistalen expliciet te beschermen via veel en rijk taalaanbod in de thuistaal. Aandacht voor thuistalen wordt bovendien ook door de Europese Commissie en de Europese Raad naar voren geschoven als wezenlijk onderdeel van de opvoeding en het onderwijs van kinderen.

Ook de kinderopvang of school kan een rol opnemen in het beschermen van de sterke basis in de thuistaal. Door expliciet positief te reageren op het gebruik van thuistaal en door over de thuistalen te spreken met kinderen, met ouders en met het team, krijgen meertalige ouders de boodschap dat thuistalen waardevol zijn en belangrijk in de ontwikkeling van het kind. Als kinderopvang of school echter een klimaat van alleen Nederlands creëren, begrijpen ouders hier vaak uit dat kinderen die thuis niet in het Nederlands worden opgevoed, hiervan noodzakelijkerwijs nadeel ondervinden in hun verwerving en beheersing van het Nederlands.

Kleuters uit gezinnen met lage en hoge socio-economische status

De meertalige thuissituatie is niet het enige aspect dat invloed heeft op de talige bagage die kinderen meekrijgen. Zo zijn er ook indicaties dat kinderen uit gezinnen met lagere socio-economische status (SES), doorgaans minder taalaanbod krijgen dan kinderen uit gezinnen met hoge SES. In een [diepgaande studie met 42 gezinnen](#), hoorden kinderen uit gezinnen met hoge SES gemiddeld veel meer woorden dan kinderen uit gezinnen met lage SES. Gezien het taalaanbod heel belangrijk is voor de taalontwikkeling bij kinderen, zullen verschillen in zowel de kwantiteit als de kwaliteit van het taalaanbod zich vertalen in verschillen in woordenschatopbouw tussen kinderen uit gezinnen met hoge SES en kinderen uit gezinnen met lage SES.

Daarnaast leunt de taalvariëteit die gesproken wordt in gezinnen met hoge SES dichter aan bij de taal die op school wordt gehanteerd dan het taalgebruik in gezinnen met lage SES. Ook kinderen die eentalig Nederlandstalig opgevoed worden, kunnen dus een talige basis meekrijgen van thuis die op school minder wordt geapprecieerd en erkend. Hoewel dus eerder de combinatie met SES een invloed heeft op taalvaardigheid (en niet zozeer de meertaligheid), is het wel zo dat gezinnen met een migratieachtergrond in België meer kans hebben op een lage SES. Zo blijkt uit cijfers van Opgroeien dat de kansarmoede-index bij kinderen van wie de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, met 30,2% heel wat hoger ligt dan de 5,2% bij kinderen met een moeder van Belgische origine.

De rol van professionals gezinsondersteuning

Professionals die ouders met jonge kinderen ondersteunen, hebben een cruciale rol in het versterken van meertalige kinderen. Zij kunnen ouders informeren over meertalig opvoeden, gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Concreet gaat het onder andere over: een luisterend oor bieden aan ouders die zich zorgen maken over hun opgroeiend kind, in gesprek gaan met ouders over meertalig opvoeden zodat zij hun keuze kunnen maken, ouders aanmoedigen en geruststellen, ouders aanmoedigen om een rijke thuistaal te

spreken met hun kind, ouders informeren over de verschillende strategieën om meertalig op te voeden en de aandachtspunten bij elke strategie, ... Daarnaast kunnen ze informeren over het belang van taalstimulering en hoe jonge baby's en peuters taal leren.

De 'voorschoolse leeftijd' is een uiterst belangrijke leeftijdsfase waar fundamenteën gelegd worden voor het verdere leven. Ook op vlak van taal en taalkansen.

De rol van kinderopvang en kleuterschool

Naast het taalaanbod in het gezin, hebben ook de kinderopvang en de kleuterschool een invloed op kinderen. Vlaams onderzoek toont dat kinderen die met een minder rijke talige basis in het Nederlands starten in kinderopvang of kleuterschool, daar vaak niet kunnen rekenen op een sterk taalaanbod Nederlands. Zo toont onderzoek aan dat kinderopvangvoorzieningen met veel anderstalige kinderen gemiddeld minder kwaliteitsvolle taalondersteuning bieden. Sommige meertalige ouders die thuis een andere taal dan Nederlands met hun kind spreken, sturen hun kind nog een aantal maanden naar de kinderopvang met de intentie om hun kind voor te bereiden op school. Ze willen het kind alvast een basis meegeven in het Nederlands en hopen dat het kind went aan de routines en aan het samenzijn met andere kinderen. Toch merken we dat er kansen gemist worden om hen een rijk taalaanbod mee te geven in het Nederlands.

Dit zien we ook in het kleuteronderwijs: Een [diepgaande studie bij 8 sociaal kwetsbare kleuters](#) (van wie 7 meertalige kleuters) dat zij weinig kwaliteitsvolle taalinput krijgen, zelf amper aan het woord komen en bijna niet één-op-één in interactie treden met hun leerkracht. De organisatie van de school én het beleidsniveau heeft hierin zeker een rol te spelen om leerkrachten mogelijkheden aan te reiken om die kwaliteitsvolle leeransen op een gelijkwaardige manier aan te bieden aan al hun leerlingen, ook aan de meest kwetsbare.

Internationaal onderzoek toont de voordelen van meertalige programma's voor meertalige kinderen en ook de Europese Unie is voorstander van het reeds op jonge leeftijd introduceren van verschillende talen. Meertalige programma's zijn in Vlaanderen beperkt, ze mogen van de wetgever slechts vanaf het secundair onderwijs worden aangeboden en

focussen zich enkel op talen zoals Frans, Engels en Duits. Kinderen brengen echter heel wat andere talen mee naar school, talen die vaak genegeerd worden. Hoewel meertalige kinderen niet noodzakelijk met een minder rijke talige basis starten in het onderwijs, wordt dit op school wel zo gezien omdat hun taalvaardigheid in andere talen op school niet erkend wordt. Daarnaast blijkt dat meertalige kinderen én kinderen uit gezinnen met lage SES minder ondersteund worden in hun taalontwikkeling Nederlands dan kansrijke, eentalige kinderen. Kinderen leren taal op elk moment van de dag en zullen talen ontwikkelen in evenredigheid met het taalaanbod dat ze krijgen. Het is daarom enerzijds belangrijk alle talen die een kind verwerft te erkennen en daarnaast in alle contexten waarin kinderen opgroeien de nodige zorg en toewijding aan de dag te leggen voor de brede taalontwikkeling van elk kind. Daarbij is het uiteraard belangrijk dat kinderbegeleiders en leerkrachten vanuit hun organisatie ondersteund worden met tijd, ruimte en professionele ontwikkeling om die taak ten volle op te nemen.

Meer inspiratie?

Agirdag, O. et al (2018) Meertaligheid en onderwijs. Meppel: Boom Uitgevers

Gielen, S. & Isci, A. (2015) Meertaligheid: een troef. Abimo.

de Graaf A., Delarue S. & De Coninck K. (2019) Antwoorden op vragen over omgaan met meertaligheid in het onderwijs in het Nederlandse taalgebied. Taalunie

Sierens. S. et al (2016) Haal meer uit meertaligheid. Omgaan met talige diversiteit in het basisonderwijs. Gent: Acco.

www.diversiteitinactie.be/themas/taaldiversiteit

www.meertaligheid.be

www.metrotaal.be

Bronnen

Agirdag, O. (2020) Onderwijs in een gekleurde samenleving. Berchem, EPO.

Hart, B. & Risley, T. (1995) Meaningful differences in the everyday experience of young American children. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing.

Hoff, E. (2012) Interpreting the Early Language Trajectories of Children From Low-SES and Language Minority Homes: Implications for Closing Achievement Gaps. *Developmental Psychology* 49: 4-14.

Hulpia, H. et al (2016) MeMoQ Deelrapport 10. Emotionele en educatieve ondersteuning in de nulmeting. Gent-Leuven: Kind & Gezin – UGent - KULeuven

Peleman, B. et al (2019) Early learning opportunities for children at risk of social exclusion. *Opening the black box of preschool practice. European Early Childhood*